№ 23 Փետրվարի 20 (Մարտի 4) 1879 Փետրվարի 20 (Մարտի 4) № 23

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ։

Թիֆլիսում գտնվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Թղթակցութիւնքը գրվում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տոն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խոշորատառ տողին 2 կոպեկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեզ ինչ է պակաս.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Ղարսից. [illegible]

ՄԵԶ ԻՆՉ Է ՊԱԿԱՍ

Ամեն մարդ բաց և միջոց չունի բարձրագոյն ուսումն ստանալու, մանաւանդ մեր երկրի պէս երկրում, որի բնակիչներին բարձրագոյն ուսումն ստանալու համար հարկաւոր է թողնել իրանց երկիրը, իրանց ծնած տեղը և գնալ երկար, երեք հազար վերստ հեռու....

Մինչդեռ, Եւրոպայում, մեր ամեն ազգութիւնների, ամեն ցեղերի ներկայացուցիչների երիտասարդութեան մեծամասնութիւնը ստիպված է, այդ պատճառով, բաւականանալ միմիայն տարրական և միջնակարգ ուսմամբ։ Այդպիսով մեր հասարակութեան զարգացման մակերևոյթը երբեք չէ բարձրանում, մանաւանդ որ բարձրագոյն ուսումն ստացած և իր հայրենիքը վերադարձած, մեծ մասամբ անաչօղ, թէ ֆիզիկապէս և թէ մտաւորապէս մաշված, փչացրած երիտասարդութիւնը մինչև այժմ անընդունակ է հանդիսացել բարձրացնել ամբոխի կրթութեան մակերևոյթը։

Արևմն մեր երիտասարդութեան մեծ մասը, որ ազգութեան կամ որ դաւանութեան և պատկանէր նա, մեծ մասամբ, ասում ենք, ստիպված է բաւականանալ տարրական և միջնակարգ ուսմամբ։ Այդ ուսումը ստանալուց յետոյ մեր երիտասարդ սերունդը մտնում է իսկոյն գործնական կեանքի մէջ,—և այնուհետև էլ ոչինչ կրթողական ներգործութեան չէ ենթարկվում մինչև կեանքի վերջը, չէ շարունակում զարգանալ, անշարժ է մնում։

Եւ, ճշմարիտ, ո՞րտեղ և ի՞նչ միջոցով մեր երիտասարդութիւնը պէտք է շարունակի մտաւորապէս զարգանալ.... Միմիայն լրագիրներ և գրքեր կան, որոնց միջոցով տարրական և միջնակարգ ուսում ստացածը կարող է շարունակել իր ինքնակրթութեան գործը....

Բայց դորա համար հարկաւոր են հազար ու մի պայմաններ, որոնք շատ բչքերին և շատ հազիւ են մատչելի լինում։

Հարկաւոր է որ մեր տեղական երիտասարդութիւնը գոնէ իմանար իր մայրենի լեզուն և մէկ ուրիշ գէթ ընթերցանութիւնը, որ կարդար մեր տեղական լեզուներով հրատարակվող մամուլը, ընթերցանութիւնը մեր տեղական լեզուներով տպված ինքնուրոյն և թարգմանական գրքերը։ Հարկաւոր է որ մեր երիտասարդութիւնը իմանար բացի իր մայրենի լեզուից եւրոպական լեզուներից գոնէ մինը, որ կարողանար անընդհատ ընթերցանութեամբ լրացնել դպրոցում ստացած թերի ուսումը։ Հարկաւոր է որ մեր թէ պետական և թէ ազգային-հոգևոր դպրոցները այնպիսի բարոյական զարգացում լինէին իրանց մէջ աշակերտներին, որ նրանք անշրժելի, կենդանի պահանջ համարէին գրքերի և լրագիրների կարդալով շարունակել իրանց կրթութիւնը։

Վերջապէս այնպէս հեշտ չէ դպրոցում ուսումն վերջացնելուց յետոյ, ստիպել իրանց սեփական կեանքը կարգել շարունակել.... Դորա համար հարկաւոր է բնաւորութեան զօրութիւն, հարկաւոր է մտաւոր այժ, հարկաւոր է սեփական ինքնագիտակցութիւն, հարկաւոր է ինքնուրոյն, ազատ կամք....

Այդ կողմից կենդանի խօսքը անշուշտ ունի մի մեծ առաւելութիւն համեմատաբար մեռած տառի, տպված թերթի հետ։

Տպվածը պէտք է մարդը ինքնիրան ստիպի կարդալ և դրա համար հարկաւոր է պատրաստութիւն, այն ինչ կենդանի խօսքը, ազդելով մարդու արտաքին զգայարանների վրա, հեշտացնելով լսողի համար ուղիղ մտածողական գործունէութիւնը, ստիպում է նրան ականջ ընդունել նոր միտքը և, եթէ այդպէս կարելի է ասել՝ բանի, թէև իրան անհնարելի կերպով ազդում է անշարժութեան, ծուլութեան և անգործութեան սովոր խելքը։

Բայց դժբաղդաբար չը կայ բարձրագոյն դպրոց, որտեղ մասսան, անշուշտ պէտք է բաւականանայ իր մանկութեան ժամանակը դպրոցում ստացած ուսմամբ, և այնուհետև երբէք էլ չէ աշխատեցնում իր ուղեղը, իր սիրտն ու խելքը,—մանաւանդ մեր Թիֆլիս քաղաքի պէս մի քաղաքում, որտեղ մեծամասնութիւնը դպրոցից դուրս գալուն պէս գնում շահավէտ ձեռնարկութիւնների և փոք վաճառականութեան կեանքից է ընկնում, որտեղ նա ժամանակ չունի մտաւոր և բարոյական ինքնուրոյն կատարելագործվելու վրա մտածելու,—այդ տեսակ հասարակութեան մէջ անշուշտ հարկաւոր է մտաւորապէս զարգացնող կենդանի խօսքը....

Իսկ դա կարող է լինել գլխաւորապէս երեք տեսակի։

Մենք նկատենք սկզբից մարդու սիրտը, միտքը և բարոյական զգացմունքը զարգացնող կենդանի խօսքը։ Բայց դժբաղդաբար դա անհնարին է ստանալ մեր ազգէն, ասելիք հոգևորականութիւնից, որ ուրիշ ազգէն է, բան թէ ամբոխ։

Երկրորդ՝ գեղարուեստական ձևով թատրոնի բեմից տրվող, այնպիսի ձևով ներկայացրած մի որ և է հոգեբանական կամ հասարակական խնդիր։

Եւ վերջապէս ամբիոնի վրայից ժողովրդական գիտութեան ձևով հրապարակական դասախօսութիւնը։

Բայց դժբաղդաբար մենք չունենք կենդանի խօսքի այդ երեք ձևերից և ոչ մինը։

Մենք չունենք քարոզիչներ, չունենք թատրոն, չունենք մշտապէս կարդացվող հրապարակական դասախօսութիւններ....

Եւ այդ պատճառով մեր ամբոխը, մեր հասարակութեան մեծամասնութիւնը, որ ուրիշ ուսում չունի բացի շատ շատ միջնակարգ ուսումից, այն էլ չէ լրացնում ինքնակրթութեամբ, անընդհատ ընթերցանութեամբ,—այդ պատճառով, ասում ենք, մեր հասարակութեան մեծ մասը մշտական անշարժութեան և տգիտութեան մէջ է մնում։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐՍԻՑ

9 փետրվարի

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 7 րուբլով էին ծախվում, այժմ 3 րուբլով են տալիս, [illegible] 1 ր. 60 կ., գարին 80 կ., [illegible] 11 կ., ձուն 4 հատը մի շահի.

* * *